

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle
Viite: HE 177/2026 vp

Arenen kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä opintoetuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Arene kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä opintoetuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi. Uudistus kokoaa opintotuen sääntelyn uuteen lakiin ja muuttaa muun muassa tukiaikaa, huoltajakorotusta, opintolainan ehtoja ja opintolainahyvitystä. Arene pitää järjestelmän selkeyttämistä, perheellisten opiskelijoiden tuen vahvistamista sekä opintolainansaajan suojan parantamista perusteltuina tavoitteina.

Ammattikorkeakoulujen kannalta valiokuntakäsittelyssä on kaksi keskeistä täsmennystarvetta.

Ensiksi Arene esittää, että sivistysvaliokunta toteaa mietinnössään, että opintoetuslain 14 §:ssä tarkoitettuna muuna erityisen painavana syynä voidaan ottaa huomioon myös opiskelijasta riippumaton, tutkintoon pakollisena kuuluvan harjoittelun tai muun työelämäjakson saatavuudesta aiheutuva merkittävä viivästys.

Toiseksi Arene esittää opintoetuslain 54 §:n muuttamista siten, että 60 opintopisteen YAMK-tutkinnon laajuus ei itsessään sulje tutkintoa opintolainahyvityksen ulkopuolelle.

Tukiajan jouston tulee tunnistaa opiskelijasta riippumattomat viivästyks

Esityksen mukaan korkeakouluopintoihin käytettävissä oleva enimmäistukiaika säilyisi 54 tukikuukaudessa ja 57 tukikuukaudessa silloin, kun alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon yhteenlaskettu laajuus on 360 opintopistettä. Tutkintokohtaisen tukiajan päätyttyä tukea voitaisiin myöntää sairauden tai muun erityisen painavan syyn perusteella harkinnanvaraisesti enintään yhdeksäksi kuukaudeksi, kuitenkin 54 tai 57 tukikuukauden kokonaisenimmäisajan puitteissa.

Hallituksen esityksen perusteluissa mahdollisina pidennyksen perusteina mainitaan muun muassa opiskelijan sairaus, vaikea elämäntilanne, tavoitteellinen kilpaurheilu, tietyin edellytyksin koulutusalan vaihto sekä ulkomailla opiskelu.

Tutkintoon pakollisena kuuluvan harjoittelun tai muun työelämäjakson saatavuudesta johtuvaa viivästystä ei kuitenkaan mainita. Ammattikorkeakoulutuksen työelämälähtöisen toteutuksen vuoksi tämä on olennainen soveltamiskysymys.

Arene esittää, että sivistysvaliokunta tunnistaa mietinnössään opiskelijasta riippumattoman rakenteellisen viivästyksen mahdollisena 14 §:ssä tarkoitettuna erityisen painavana syynä silloin, kun se on merkittävästi viivästyttänyt opintoja.

Esimerkki järjestelmätason viiveestä: sote-alan harjoittelupaikat

3 613 opiskelijaa kohtasi sopivien harjoittelupaikkojen puutteen lukuvuonna 2024–2025	yli 90 % kyselyyn vastanneista arvioi harjoittelupaikkatilanteen heikentyneen viime vuosina
--	--

Lähde: Arene, Ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelupaikkojen saatavuus sosiaali- ja terveysalalla - kyselyanalyysi 2026.

Arenen sote-alan harjoittelupaikkoja koskeva kysely osoittaa, että tutkinnon eteneminen voi viivästyä koulutus- ja palvelujärjestelmän kapasiteetin vuoksi myös silloin, kun opiskelija etenee opinnoissaan suunnitelmallisesti. Opintoetusjärjestelmän tulee turvata opiskelijan toimeentulo myös tilanteessa, jossa tutkintoon pakollinen harjoittelu viivästyy merkittävästi opiskelijasta riippumattomasta syystä.

Opintolainahyvityksen 54 § on sovittava erilaajuisiin korkeakoulututkintoihin

Esityksessä opintolainahyvitys muutettaisiin kaksiporaiseksi. Tavoiteajassa tutkinnon suorittaneelle hyvitys olisi 45 prosenttia ja määräajassa tutkinnon suorittaneelle 30 prosenttia siitä hyvitykseen oikeuttavan opintolainan osasta, joka ylittää 8 000 euron omavastuun. Hyvityksen enimmäismäärä olisi 7 000 euroa.

Hallituksen esityksen omassa laskelmassa 60 opintopisteen YAMK-tutkinnon tavoiteajan mukainen enimmäislainakertymä on 7 650 euroa. Se jää alle ehdotetun 8 000 euron omavastuun, joten 60 opintopisteen YAMK-tutkinto ei voisi tuottaa opintolainahyvitystä edes silloin, kun tutkinto suoritetaan tavoiteajassa ja opiskelija käyttää tavoiteajan mukaisen opintolainan enimmäismäärän. Esityksessä todetaan lisäksi, että 90 ja 120 opintopisteen YAMK-tutkinnoissa hyvityksen määrä jäisi nykyistä pienemmäksi.

HE 177/2026 vp:n vaikutusarvion laskelma 60 op YAMK-tutkinnosta

8 000 €	7 650 €	0 €
ehdotettu opintolainahyvityksen omavastuu	60 op YAMK:n tavoiteajan enimmäislaina	hyvitys 60 op YAMK:ssa tavoiteajan enimmäislainalla

Lähde: HE 177/2026 vp. Laskelma perustuu opintolainan 850 euron kuukausittaiseen enimmäismäärään.

Hallituksen esityksen mukaan vuonna 2025 opintolainahyvityksen sai yhdeksän YAMK-tutkinnon suorittanutta, joista yksi oli suorittanut 60 opintopisteen tutkinnon. Nykyinen saajamäärä on siten pieni. Kysymys on kuitenkin järjestelmän rakenteesta. Ehdotettu 54 § sulkisi 60 opintopisteen YAMK-tutkinnon hyvityksen ulkopuolelle tutkinnon laajuuden perusteella riippumatta siitä, kuinka nopeasti tutkinto suoritetaan.

YAMK-tutkinnot ovat työelämän kehittämiseen suuntautuvia ylempiä korkeakoulututkintoja, ja hallituksen esityksen mukaan ne suoritetaan useimmiten työn ohessa. Arene esittää opintoetuslain 54 §:n muuttamista siten, että myös 60 opintopisteen YAMK-tutkinto voi oikeuttaa opintolainahyvitykseen samalla periaatteella kuin muut korkeakoulututkinnot. Toteutuksessa omavastuu tai hyvityksen laskentatapa tulee suhteuttaa tutkinnon laajuuteen siten, että tutkinnon tavoiteajassa suorittaminen voi tosiasiallisesti tuottaa hyvityksen.

Uudistuksen vaikutuksia on seurattava ammattikorkeakouluissa koulutusaloittain

Hallituksen esityksen vaikutusarvion mukaan opintolainan käytön mahdollinen kasvu painottuisi todennäköisesti ammattikorkeakouluopiskelijoihin. Arene pitää tämän vuoksi tarpeellisena, että uudistuksen vaikutuksia seurataan koulutusaloittain ja alueittain suhteessa opintolainan käyttöön, opiskelijoiden velkaantumiseen, opintojen läpäisyyn ja valmistuneiden työmarkkina-asemaan. Seurannassa tulee erottaa opiskelijoiden tukikäyttäytymisestä ja tutkintorakenteista johtuvat vaikutukset toisistaan.

Esityksessä muihin kuin korkeakouluopintoihin säädettäisiin oppivelvollisuusopintojen jälkeen 52 tukikuukauden enimmäisaika. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa tukikuukausimääriin perustuvaa kokonaisrajaa ja hallituksen esityksen mukaan muutos rajaisi jossain määrin nykyistä opintotukioikeutta oppivelvollisuuden suorittamisen jälkeen. Uuden rajan vaikutuksia tulee seurata toisen asteen tutkintojen loppuun suorittamiseen, koulutuksen keskeyttämiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen ja siirtymiseen. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun siirtyminen on tässä yksi keskeinen seurattava koulutuspolku.

Seurannan tulee kytkeytyä lain tavoitteisiin ja tutkintojen suorittamiseen. Etuusmenojen ja opintolainan nostomäärien rinnalla tulee tarkastella AMK- ja YAMK-tutkintojen läpäisyä, opiskelijoiden velkaantumista koulutusaloittain, ammatilliselta toiselta asteelta korkeakoulutukseen siirtymistä sekä valmistuneiden siirtymistä työmarkkinoille. Näin voidaan arvioida, vahvistaako uudistus tosiasiallisesti opintojen loppuun saattamista ja opiskelijoiden siirtymistä työelämään.

Arenen esitys sivistysvaliokunnalle

Arene esittää, että sivistysvaliokunta ottaa mietinnössään kantaa kahteen ammattikorkeakoulutuksen kannalta olennaiseen kysymykseen.

Opintoetuuslain 14 §:n soveltamisessa tulee voida ottaa huomioon opiskelijasta riippumaton, tutkintoon pakollisen harjoittelun tai muun työelämäjakson saatavuudesta aiheutuva merkittävä viivästys muuna erityisen painavana syynä.

Lisäksi opintoetuuslain 54 §:ää tulee muuttaa siten, että 60 opintopisteen YAMK-tutkinto voi oikeuttaa opintolainahyvitykseen tutkinnon tavoiteajan ja laajuuden huomioon ottavalla tavalla.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta
puheenjohtaja

Anna Välimaa
toiminnanjohtaja